

I. ARTYKUŁY

FRANCISZEK PRZETACZNIK

OBOWIĄZEK PRZEDSTAWICIELA DYPLMATYCZNEGO PRZESTRZEGANIA USTAWODAWSTWA PAŃSTWA PRZYJMUJĄCEGO

Bardzo ważnym obowiązkiem przedstawiciela dyplomatycznego, nazywanym przez Ch. de Martensa¹ pierwszym obowiązkiem w stosunku do państwa przyjmującego, jest przestrzeganie ustawodawstwa tego państwa. Zdaniem Ph. Cahier, obowiązek ten jest „normą, która jest tak stara, jak misja dyplomatyczna”². Chociaż przedstawiciel dyplomatyczny, który na podstawie immunitetu nietykalności osobistej jest nietykalny, a na podstawie immunitetu jurysdykcyjnego nie podlega jurysdykcji państwa przyjmującego³, czyli będąc, jak pisze E. de Vattel, niezależny, ale nie samowolny⁴, to jednak ma on obowiązek przestrzegania ustawodawstwa miejscowego we wszystkim co nie narusza jego przywilejów i immunitetów.

W prawie międzynarodowym istnieje powszechnie uznana zasada, która znalazła wyraz w art. 41 § 1 konwencji wiedeńskiej o stosunkach dyplomatycznych⁵, że na przedstawicielu dyplomatycznym ciąży obowiązek przestrzegania ustawodawstwa państwa przyjmującego. Jednakże autorzy zajmujący się tym zagadnieniem różnią się pomiędzy sobą po-

¹ Ch. de Martens, *Le guide diplomatique*, Leipzig 1820, s. 115.

² Ph. Cahier, *Le droit diplomatique contemporain*, Paris 1962, s. 146.

³ Por. F. Przetacznik, *Immunitet jurysdykcyjny przedstawiciela dyplomatycznego w świetle konwencji wiedeńskiej o stosunkach dyplomatycznych*, Nowe Prawo 1965, z. 7—8, s. 849.

⁴ „Niezależność zagranicznego ministra nie powinna oznaczać samowoli: nie uwalnia go ona od stosowania się w swoim postępowaniu do zwyczajów i ustaw danego kraju we wszystkim, co nie jest związane z przedmiotem jego misji; jest niezależny, ale nie ma prawa robić co mu się podoba” (E. de Vattel, *Prawo narodów*, t. II, tłumaczenie B. Winiarskiego, Warszawa 1958, s. 362).

⁵ Otwartej do podpisu dnia 18 IV 1961 r. (szczegóły por. F. Przetacznik, *Niektóre problemy kodyfikacji prawa dyplomatycznego*, „Sprawy Międzynarodowe” 1961, nr 9, s. 104. Konwencja weszła w życie 24 IV 1964 r. Polska również ratyfikowała tę konwencję i jest jej stroną.

glądami na następujące sprawy: czy przedstawiciel dyplomatyczny podlega ustawodawstwu państwa przyjmującego albo czy obowiązany jest on tylko przestrzegać tego ustawodawstwa, oraz na sprawę zakresu przestrzegania tego ustawodawstwa.

W sprawie podlegania przedstawiciela dyplomatycznego ustawodawstwu państwa przyjmującego spotykamy dwa przeciwstawne stanowiska.

Z jednej strony J. Zourek, M. Giuliano i Ph. Cahier stoją na stanowisku, że przedstawiciel dyplomatyczny podlega ustawom i przepisom państwa przyjmującego. J. Zourek w tej sprawie na dziewiątej sesji Komisji Prawa Międzynarodowego stwierdził, że „przedstawiciel dyplomatyczny podlega ustawom i przepisom państwa przyjmującego”⁶. Identycznie formułuje tę sprawę M. Giuliano, równocześnie wyjaśniając, że przedstawiciel dyplomatyczny (szef misji) zobowiązany jest stosować się do prawa wewnętrznego państwa przyjmującego, podobnie jak wszyscy inni mieszkańcy kraju, a w szczególności inni cudzoziemcy, którzy mieszkają w tym państwie⁷. Również Ph. Cahier jest zdania, że przedstawiciel dyplomatyczny podlega ustawodawstwu państwa przyjmującego⁸. Potwierdzenie tej zasady znajdujemy również w regułach stosowanych przez Federalny Departament Polityczny Szwajcarii w przedmiocie przywilejów i immunitetów dyplomatycznych i konsularnych⁹, nadesłanych do ONZ.

Z drugiej strony przeciwstawne stanowisko w tej sprawie reprezentują R. Ward, J. K. Bluntschli i C. Hurst, oraz Pradier-Fodéré, J. K. Bluntschli wyraźnie stwierdza, że „osoba korzystająca z eksterytorialności nie podlega prawom policyjnym państwa, w którym przebywa”¹⁰. C. Hurst niepodleganie przedstawiciela dyplomatycznego prawu państwa przyjmującego uzasadnia w ten sposób, że nie należy on do tych osób, które podlegają ustawodawstwu miejscowemu¹¹. Należy jednakże pod-

⁶ J. Zourek, *United Nations, Yearbook of the International Law Commission* 1957, t. I: Summary records of the ninth session, New York 1957, s. 148 (cyt. dalej: *Yearbook* 1957, t. I).

⁷ M. Giuliano, *Les relations et immunités diplomatiques*, Recueil des Cours de l'Académie de Droit International, 1960, t. II, s. 130.

⁸ Ph. Cahier, op. cit., s. 145, 246—247.

⁹ *United Nations Legislative Series, Laws and Regulations regarding Diplomatic and Consular Privileges and Immunities* New York 1958, s. 307, (cyt. dalej L. R.D.C. P.I).

¹⁰ J. K. Bluntschli, *Le droit international codifié*, Paris 1881, s. 125.

¹¹ C. Hurst wyraża swoje stanowisko następująco: He [przedstawiciel dyplomatyczny — F. P.] is not subject to the local law, because he is not one of the persons for whom the legislature can pass enactments" (*International Law*, London 1950, s. 196). R. Ward niepodleganie przedstawiciela dyplomatycznego ustawom państwa przyjmującego uzasadnia z jednej strony niezajomością praw tego państwa, a z drugiej strony tym, że znajduje się on tam nie dla spraw osobistych, lecz

kreślić, że obaj autorzy są zdania, iż przedstawiciel dyplomatyczny obowiązany jest przestrzegać ustawodawstwa państwa przyjmującego.

Niepodleganie przedstawiciela dyplomatycznego przepisom ustawodawstwa miejscowego uzasadnia w najbardziej przekonujący sposób Pradier-Fodéré: „Gdy mówi się, iż obcy przedstawiciel dyplomatyczny nie podlega przepisom policyjnym państwa, w którym przebywa, nie oznacza to wcale, że jest on zwolniony od przestrzegania przepisów policyjnych, którym obywatele i cudzoziemcy zamieszkali w tym kraju zobowiązani są podporządkować się”¹². Zdaniem tego autora, nie podlega żadnej dyskusji, że przedstawiciele dyplomatyczni zobowiązani są przestrzegać przepisów policyjnych mających na celu zabezpieczenie bezpieczeństwa i porządku¹³.

Nie można pod tym względem zrównywać przedstawiciela dyplomatycznego ze zwykłymi cudzoziemcami przebywającymi w państwie przyjmującym, tak jak to robi M. Giuliano, ponieważ ich status jest zasadniczo różny od statusu przedstawiciela dyplomatycznego. Dlatego obowiązki przedstawiciela dyplomatycznego w tym zakresie muszą być różne od obowiązków zwykłych cudzoziemców.

Podleganie przepisom prawnym oznacza, że w razie przekroczenia tych przepisów można zastosować środki represyjne wobec osoby, która je naruszyła. Natomiast w stosunku do przedstawiciela dyplomatycznego w takim przypadku nie można stosować, jak podkreśla J. Makowski, „zwykłych środków represyjnych”¹⁴, czyli że w stosunku do niego przepisy te są *leges imperfectae*, pozbawione sankcji¹⁵. To jednak nie oznacza wcale, że przedstawiciel, dyplomatyczny nie powinien stosować się do tego ustawodawstwa, lecz przeciwnie, wszyscy prawie autorzy zajmujący się tym zagadnieniem uważają, że przedstawiciel dyplomatyczny powinien przestrzegać przepisów ustawodawstwa miejscowego¹⁶.

dla reprezentowania swego suwerena (*An Enquiry into The Foundation and History of the Law of Nations in Europe*, t. II, London 1795, s. 495.

¹² Pradier-Fodéré, *Cours de droit diplomatique*, t. II, Paris 1900, s. 112.

¹³ *Ibidem*, s. 112.

¹⁴ J. Makowski, *Organa państwa w stosunkach międzynarodowych*, Warszawa 1957, s. 73; por. J. B. Moore, *A Digest of International Law*, t. II, Washington 1906, s. 678.

¹⁵ Por. A. Heyking, który w tej sprawie pisze, że „przepisy policyjne są dla ambasadora *lex*, sed *lex imperfecta*, ponieważ wszelkie ukaranie i wszelki przymus w stosunku do niego powinny być wykluczone” (*L'Exterritorialité et ses applications en Extrême-Orient*), *Recueil des Cours*, 1925, t. II, s. 275.

¹⁶ Na dziewiątej sesji Komisji Prawa Międzynarodowego M. Bartos stwierdził, że „autorzy ogólnie zgadzają się, iż obowiązkiem przedstawicieli dyplomatycznych jest, nie przyjmując jurysdykcji państwa przyjmującego, przestrzeganie dobrowolne jego ustaw i przepisów prawnych, o ile nie są one sprzeczne z normami prawa międzynarodowego w ogólności, a nie tylko z normami dotyczącymi przywilejów i immunitetów” (*Yearbook 1957*, t. I, s. 145).

L. Oppenheim podkreśla, że założenie przywilejów, z których korzysta przedstawiciel dyplomatyczny, polega na tym, że działa on i zachowuje się w sposób dający się pogodzić z wewnętrznym porządkiem państwa przyjmującego. Dlatego, zdaniem L. Oppenheima, oczekuje się od przedstawiciela dyplomatycznego, że będzie dobrowolnie przestrzegał prawa tego państwa, jeśli nie ogranicza go ono w efektywnym spełnianiu jego funkcji¹⁷.

Istnieją jednakże w sformułowaniach używanych przez wymienionych autorów różnice: jedni mówią o przestrzeganiu, drudzy mówią o szanowaniu, a inni o stosowaniu się do przepisów tego ustawodawstwa. Wydaje się, że najbardziej odpowiednie jest używanie sformułowania „przestrzeganie”.

Tak więc, jeżeli chodzi o ten obowiązek, to większość autorów zadowala się stwierdzeniem, że przedstawiciel dyplomatyczny ma obowiązek przestrzegania tego ustawodawstwa. Ze znanych nam autorów jednakże tylko czterech wypowiada się na temat, jak powinien być wykonywany ten obowiązek. Zdaniem E. de Vattela, przedstawiciel dyplomatyczny „powinien ściśle przestrzegać”¹⁸ tego obowiązku. Według Cardella Hulla¹⁹ i J. Makowskiego²⁰, stosowanie się przedstawiciela dyplomatycznego do tego ustawodawstwa powinno być „skrupulatne”. L. Ehrlich idzie najdalej z nich, ponieważ mówi o „najskrupulatniejszym stosowaniu się”²¹ do wszystkich przepisów prawa publicznego obowiązujących w państwie przyjmującym.

Na poparcie tezy, że przedstawiciel dyplomatyczny powinien przestrzegać określonych przepisów ustawodawstwa państwa przyjmującego przytaczano następujące argumenty:

¹⁷ L. Oppenheim, *International Law*, t. I, London 1958, s. 790—791; por. przyjętą w Hawanie w 1940 r. na drugim zebraniu ministrów spraw zagranicznych republik amerykańskich rezolucję, która potwierdziła ustalenia konwencji hawańskiej o przedstawicielach dyplomatycznych z 20 II 1928 r.: „Przedstawiciele dyplomatyczni muszą wykonywać swe funkcje bez wchodzenia w konflikt z prawem państwa przyjmującego” (Department of State, III. Bulletin, 24 VIII 1940, nr 61, s. 130; G. H. Hackworth, *Digest of International Law*, Washington, 1942, t. IV, s. 474).

¹⁸ E. de Vattel, op. cit., t. II, s. 363.

¹⁹ W 1935 r. władze policyjne Elkton (USA) aresztowały posła Iranu, którego kierowca naruszył przepisy ruchu drogowego. Wówczas sekretarz stanu Cardell Hull wyraził posłowi z tego powodu ubolewanie i równocześnie oświadczył, że przedstawiciel dyplomatyczny ma obowiązek skrupulatnego podporządkowania się ustawom i przepisom prawnym państwa przyjmującego. Por. G. H. Hackworth, op. cit., t. IV, s. 515—516; Ch. Ch. Hyde, *International Law Chiefly as Interpreted and Applied by the United States*, t. II, Boston 1951, s. 1266; M. Giuliano, op. cit., s. 131.

²⁰ J. Makowski, op. cit., s. 73.

²¹ L. Ehrlich, *Prawo międzynarodowe*, Warszawa 1958, s. 198.

1. leży to w interesie dobrych stosunków pomiędzy obu państwami (L. Ehrlich)²²;

2. jest to uzasadnione względami porządku publicznego (J. Makowski)²³;

3. korzystanie z immunitetów dyplomatycznych nakłada na przedstawicieli dyplomatycznych ten obowiązek (Cardell Hull)²⁴.

Jeżeli chodzi o zakres rzeczowy ustawodawstwa miejscowego, w jakim przedstawiciel dyplomatyczny powinien go przestrzegać, to autorzy różnią się tu istotnie. Można podzielić ich na tych, którzy uważają, że przedstawiciel dyplomatyczny powinien przestrzegać całości ustawodawstwa państwa przyjmującego, oraz na tych, którzy wypowiadają się za przestrzeganiem przez przedstawiciela dyplomatycznego niektórych określonych dziedzin tego ustawodawstwa.

Autorzy wypowiadający się za przestrzeganiem przez przedstawiciela dyplomatycznego całości ustawodawstwa państwa przyjmującego używają w tym zakresie określeń wskazujących, że chodzi o całość tego ustawodawstwa. Są to następujące określenia:

1. „prawo państwa przyjmującego” (L. Ehrlich²⁵, El Erian²⁶, C. Hurst²⁷, L. Padilla Nervo²⁸, projekt harwardzki²⁹, projekt Międzynarodowej Komisji Prawników Amerykańskich³⁰);

2. „prawo państwa” — chodzi o państwo przyjmujące (P. Fauchille³¹, A. G. Heffter³², Z. Cybichowski³³, L. Oppenheim³⁴);

3. „konstytucja i prawo” (F. Brentano i A. Sorel³⁵);

²² Ibidem, s. 198.

²³ J. Makowski, op. cit., s. 73.

²⁴ Por. G. H. Hackworth, op. cit., s. 515—516; Ch. Ch. Hyde, op. cit., s. 1266.

²⁵ L. Ehrlich, op. cit., s. 196.

²⁶ El Erian, Yearbook 1957, t. I, s. 148.

²⁷ C. Hurst, op. cit. s. 146 i 226.

²⁸ L. Padilla Nervo, Yearbook 1957, t. I, s. 143.

²⁹ *Research in International Law, Diplomatic Privileges and Immunities*. Harvard Law School, Cambridge 1932, s. 97 (cyt. dalej H. L. S. R.).

³⁰ Commission Internationale de Jurisconsultes Americanos, Reunion de 1927, IV, Rio de Janeiro, 1927, American Journal of International Law, Supplement, Special Number, 1928, s. 250.

³¹ P. Fauchille, *Traité de droit international public*, t. I, cz. 3, s. 92.

³² A. G. Heffter, *Le droit international de l'Europe*, Paris 1873 s. 392.

³³ Z. Cybichowski, *Prawo międzynarodowe*, Warszawa 1928, s. 187.

³⁴ L. Oppenheim, op. cit., t. I, s. 790. Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości w wyroku z 13 VI 1951 r. w sprawie Haya de la Torre stwierdził co następuje: „La sureté découlant de l'asile [diplomatique — F. P.] ne saurait être entendue comme une protection contre l'application régulière des lois. Une protection ainsi entendue autoriserait l'agent diplomatique à mettre obstacle à l'application des lois du Pays qu'il a l'obligation de les respecter” (C. I. J. Recueil 1951, s. 81).

³⁵ F. Brentano et A. Sorel *Précis du droit des gens*, Paris 1900, s. 70.

4. „prawo” (P. Goulé³⁶, J. B. Moore³⁷, Sekretariat ONZ³⁸);
5. „prawo lokalne” (P. Despagnet³⁹, Ch. Ch. Hyde⁴⁰);
6. „prawo wewnętrzne” (M. Giuliano⁴¹);
7. „wszelkie prawo miejscowe” (E. Pessôa⁴²);
8. „ustawy i przepisy prawne” (Bliszczenko⁴³, S. Dąbrowa⁴⁴, A. Maresca⁴⁵, L. Phillimore⁴⁶, A. E. F. Sandström⁴⁷, E. Satow⁴⁸, S. Myslił⁴⁹);
9. „przepisy prawa publicznego” (L. Ehrlich⁵⁰);
10. „zwyczaje i ustawy danego kraju” (E. de Vattel⁵¹).

Ze sformułowań użytych przez wymienionych autorów wyraźnie wynika, że przedstawiciel dyplomatyczny powinien przestrzegać całości ustawodawstwa państwa przyjmującego, w przeciwieństwie do stanowiska autorów wypowiadających się za przestrzeganiem tylko niektórych określonych dziedzin tego ustawodawstwa. Tę ostatnią grupę autorów można podzielić na tych, którzy wypowiadają się przeciwko obowiązkowi przedstawiciela dyplomatycznego przestrzegania wszystkich dziedzin ustawodawstwa miejscowego, czyli całości tego ustawodawstwa, oraz na tych, którzy wyraźnie wypowiadają się za tym, że przedstawiciel dyplomatyczny ma obowiązek przestrzegania pewnych określonych dziedzin tego ustawodawstwa.

Do autorów wypowiadających się przeciwko takiemu sformułowaniu obowiązku przedstawiciela dyplomatycznego, z którego wynikałoby, że

³⁶ P. Goulé, *Agents diplomatiques, Répertoire de droit international*, publié par A. de Lapradelle et J. P. Niboyet, t. I, Paris 1929, s. 330.

³⁷ J. B. Moore, op. cit., t. II, s. 678.

³⁸ Doc. A (CN. 4)98 — Relations et Immunités Diplomatiques, Memoire préparé par le Secretariat ONU, Annuaire de la Commission du Droit International, 1956, t. II, s. 157.

³⁹ F. Despagnet, *Cours de droit international public*, Paris 1899, s. 227.

⁴⁰ Ch. Ch. Hyde, op. cit., t. I, s. 1266.

⁴¹ M. Giuliano, op. cit., s. 130.

⁴² E. Pessôa, *Projecto de Codigo de Direito Internacional Publico*, Rio de Janeiro 1911; H. L. S. R., s. 165.

⁴³ *Mieżdunarodnoje prawo*, pod red. F. I. Kozewnikowa, B. J. Mienżyskiego, G. J. Morozowa i B. Romanowa, Moskwa 1964, s. 378.

⁴⁴ S. Dąbrowa, *Status prawny attaché morskiego*, Przegląd Morski 1964, nr 10, s. 64.

⁴⁵ A. Maresca, *La Missione diplomatica*, Milano 1959, s. 162.

⁴⁶ Lord Phillimore, *Proposed Codification of the Law Regarding the Representation of States*, International Law Association, Report of the Thirty-Fourth Conference Session of Vienna, 1926, s. 406; H. L. S. R., s. 180.

⁴⁷ A. E. F. Sandström, *Diplomatic Intercourse and Immunities*, Egyptian Society of International Law, Cairo, 1959, Jan. 27, s. 34.

⁴⁸ E. Satow, *A Guide to Diplomatic Practice*, London 1957, s. 179.

⁴⁹ S. Myslił, *Diplomatické styky a immunity*, Praha 1964, s. 223.

⁵⁰ L. Ehrlich, op. cit., s. 198.

⁵¹ E. de Vattel, op. cit., t. II, s. 362.

przedstawiciel ten jest zobowiązany przestrzegać całości ustawodawstwa państwa przyjmującego, należy przede wszystkim G. Tunkin. W czasie dyskusji nad tym zagadnieniem na dziewiątej sesji Komisji Prawa Międzynarodowego, G. Tunkin wypowiedział się następująco: „twierdzenie [...], że przedstawiciel dyplomatyczny musi stosować się do wszystkich ustaw państwa przyjmującego, jest również nieprawidłowe”⁵². Dlatego nie uważa on, że „obowiązkiem przedstawiciela dyplomatycznego jest stosowanie się do wszelkiego prawa [every law] państwa przyjmującego”⁵³. Sformułowania Tunkina: „wszystkie ustawy” oraz „wszelkie prawo”, których przestrzeganie w całości nie jest obowiązkiem przedstawiciela dyplomatycznego, oznacza, używając argumentum a contrario, że jego obowiązkiem jest przestrzeganie tylko „niektórych ustaw” lub „niektórych praw”, czyli określonych dziedzin ustawodawstwa miejscowego. Na podobnym stanowisku stoi A. Verdross, który stwierdza, że „położenie przedstawicieli dyplomatycznych w stosunku do ustaw i przepisów państwa przyjmującego jest nieco złożone. Niektóre ustawy, takie jak o podatkach, nie stosują się do nich wcale; inne są obowiązujące, ale nie mogą być zastosowane w normalny sposób”⁵⁴. Ze stwierdzenia Verdrossa widać, że przedstawiciel dyplomatyczny nie ma obowiązku stosowania się do całości ustawodawstwa miejscowego, lecz tylko do niektórych jego dziedzin. Najdobitniej swoje stanowisko w tej sprawie wyraża A. Matine-Daftary, który uważa, że „przedstawiciel dyplomatyczny powinien stosować się do tych ustaw i przepisów prawnych, od których stosowania nie jest zwolniony”⁵⁵.

Z przytoczonych wypowiedzi widać, że wymienieni autorzy, a zwłaszcza dwaj ostatni, podchodzą do obowiązku przedstawiciela dyplomatycznego przestrzegania ustawodawstwa państwa przyjmującego od strony negatywnej, czyli, uważają, że jest on obowiązany do przestrzegania tych przepisów tego ustawodawstwa, od których nie został zwolniony. Opierając się na dyskusji w Komisji Prawa Międzynarodowego nad omawianym zagadnieniem⁵⁶, Ph. Cahier dochodzi do wniosku, że „przedstawiciel dyplomatyczny nie musi stosować się do wszystkich przepisów państwa przyjmującego”⁵⁷.

Jeżeli chodzi o obowiązek przedstawiciela dyplomatycznego przestrzegania określonych dziedzin ustawodawstwa państwa przyjmującego, to wymienione są następujące dziedziny tego ustawodawstwa:

1. przepisy policyjne (J. K. Bluntschli⁵⁸, P. Fauchille⁵⁹, Ch. de

⁵² G. Tunkin, Yearbook 1957, t. I, s. 146.

⁵³ Ibidem, s. 146.

⁵⁴ A. Verdross, Yearbook 1957, t. I, s. 147.

⁵⁵ A. Matine-Daftary, Yearbook 1957, t. I, s. 148.

⁵⁶ Yearbook 1957, t. I, s. 143—150.

⁵⁷ Ph. Cahier, op. cit., s. 146.

⁵⁸ J. K. Bluntschli, op. cit., s. 125.

⁵⁹ P. Fauchille, op. cit., t. I, cz. 3, s. 92.

Martens⁶⁰, Pradier-Fodéré⁶¹, J. Makowski⁶², G. Perrenoud⁶³, Austria⁶⁴, Finlandia⁶⁵, Holandia⁶⁶, Szwajcarska Rada Federalna⁶⁷);

2. przepisy prawa karnego (Holandia⁶⁸);

3. przepisy dotyczące uregulowania ruchu pojazdów drogowych (Finlandia⁶⁹, Pradier-Fodéré⁷⁰, Ch. de Martens⁷¹);

4. przepisy dotyczące bezpieczeństwa publicznego (H. Accioly⁷², Ph. Cahier⁷³);

5. przepisy sanitarne (H. Accioly⁷⁴, P. Fauchille⁷⁵, Austria⁷⁶, Finlandia⁷⁷).

Przytoczone dziedziny ustawodawstwa państwa przyjmującego nie są wyczerpujące i dlatego nie można ograniczyć obowiązku przedstawiciela dyplomatycznego tylko do przestrzegania tych dziedzin i w ten sposób dopuścić do tego, aby pozostałe przepisy prawne, nie wymienione tutaj, mogły być nieprzestrzegane przez przedstawiciela dyplomatycznego.

Naszym zdaniem, przedstawiciel dyplomatyczny ma obowiązek przestrzegania wszystkich przepisów prawnych państwa przyjmującego, z wyjątkiem tych, od których przestrzegania jest zwolniony ze względu na wykonywane przez niego funkcje. Dlatego twierdzenia Pradier-Fodéré, że „przestrzeganie ustaw i przepisów policyjnych jest powszechnie uznane jako cichy warunek przyjęcia przedstawiciela dyplomatycznego”⁷⁸, nie należy ograniczać tylko do ustaw i przepisów policyjnych, ale należy odnieść do całości ustawodawstwa państwa przyjmującego,

⁶⁰ Ch. de Martens, op. cit., s. 105.

⁶¹ Pradier-Fodéré, op. cit., t. II, s. 112—113.

⁶² J. Makowski, op. cit., s. 73.

⁶³ G. Perrenoud, *Regime des privilèges et immunités des missions diplomatiques étrangères et des organisations internationales en Suisse*, Lausanne 1949, s. 148.

⁶⁴ List Austrii z 1 V 1927 r. stanowiący odpowiedź na kwestionariusz Ligi Narodów dot. kodyfikacji prawa dyplomatycznego (Doc. C. 198. M. 70. 1927, V, s. 137).

⁶⁵ Mémoire relatif aux privilèges diplomatiques en Finlande annexé à la note du 3 novembre 1955 reçue de l'observateur permanent de la Finlande auprès de l'Organisation des Nations Unies, L. R. D. C. P. L., s. 114.

⁶⁶ Explanatory Memorandum on Privileges and Immunities enjoyed by Diplomatic and Consular Representatives in the Netherlands, L. R. D. C. P. I., s. 197.

⁶⁷ Por. G. Perrenoud, op. cit., s. 148; Ph. Cahier, op. cit., s. 145.

⁶⁸ L. R. D. C. P. L., s. 197.

⁶⁹ L. R. D. C. P. L., s. 114.

⁷⁰ Pradier-Fodéré, op. cit., t. II, s. 112.

⁷¹ Ch. de Martens, op. cit., s. 106.

⁷² A. Accioly *Traité de droit international public*, t. II, Paris 1941, s. 308.

⁷³ Ph. Cahier, op. cit., s. 247.

⁷⁴ H. Accioly, op. cit., t. II, s. 308.

⁷⁵ P. Fauchille, op. cit., t. I, cz. 3, s. 93.

⁷⁶ Doc. C. 196. M. 70.1927. V, s. 137.

⁷⁷ L. R. D. C. P. I., s. 114.

⁷⁸ Pradier-Fodéré, op. cit., t. II, s. 112.

z wyjątkiem tych przepisów tego państwa, które byłyby* sprzeczne z jego statutem oraz z jego funkcjami.

Jeżeli chodzi o zakres zwolnień przedstawiciela dyplomatycznego od przestrzegania ustawodawstwa miejscowego, to konwencja wiedeńska o stosunkach i immunitetach dyplomatycznych w art. 41 § 1 przewiduje, że „w zakresie, w jakim nie narusza to ich przywilejów i immunitetów, jest obowiązkiem wszystkim osób korzystających z przywilejów i immunitetów przestrzeganie ustaw i innych przepisów prawnych państwa przyjmującego”⁷⁹. Z przytoczonego postanowienia konwencji wiedeńskiej, stanowiącej obowiązujące prawo pozytywne, widać wyraźnie, że przedstawiciel dyplomatyczny obowiązany jest do przestrzegania wszystkich ustaw oraz innych przepisów prawnych państwa przyjmującego, z wyjątkiem tych, które naruszają jego przywileje i immunitety⁸⁰.

Konwencja wiedeńska w art. 33 przewiduje wyraźnie przypadek niestosowania się przedstawiciela dyplomatycznego do przepisów prawa państwa przyjmującego. Paragraf 1 tego artykułu przewiduje, że „z zastrzeżeniem postanowień ustępu 3 niniejszego artykułu, przedstawiciel dyplomatyczny nie podlega w stosunku do świadczeń dokonywanych na rzecz państwa wysyłającego przepisom o ubezpieczeniach społecznych, obowiązujących w państwie przyjmującym”⁸¹.

Jeżeli chodzi o przepisy państwa przyjmującego, od przestrzegania których przedstawiciel dyplomatyczny jest zwolniony, to są to przepisy należące do kategorii praw wyraźnie przewidujących, iż nie stosują się one do przedstawicieli dyplomatycznych. Są to przypadki przepisów prawnych odnoszących się do:

1. nabycia obywatelstwa;
2. dopuszczenia cudzoziemców;
3. podatków;
4. obowiązkowej służby wojskowej itp.

Podstawa niestosowania się przedstawiciela dyplomatycznego do pewnych przepisów prawnych państwa przyjmującego wynika, jak podkreśla Ph. Cahier, z jednej strony z braku więzi między nim a państwem

⁷⁹ United Nations Conference on Diplomatic Intercourse and Immunities, Doc. A (Conf.20) 13.

⁸⁰ Podobne stanowisko — jeszcze przed zawarciem konwencji wiedeńskiej — znajdujemy u L. Oppenheima, op. cit., t. I, s. 791; A. E. F. Sandströma, op. cit., s. 34; H. Accioly, op. cit., t. II, s. 330; por. także dekret nr 14057 z 11 II 1920 — „Regulamin brazylijskiego korpusu dyplomatycznego”; H. Feller, M. Hudson, *A Collection of the diplomatic and Consular Laws and Regulations of Various Countries*, t. I, Washington 1933, s. 137.

⁸¹ Doc. A (Conf. 20) 13; por. F. Przetacznik, *Podstawowe zasady konwencji wiedeńskiej o stosunkach dyplomatycznych*, Państwo i Prawo 1964, z. 11, s. 723.

przyjmującym, a z drugiej strony z tego powodu, aby pozwolić mu na swobodne pełnienie jego funkcji⁸².

Jeżeli przedstawiciel dyplomatyczny nie przestrzega tego obowiązku w stosunku do państwa przyjmującego i systematycznie narusza jego ustawodawstwo, to w myśl zasad prawa międzynarodowego państwo to ma prawo zastosować względem takiego przedstawiciela odpowiednie środki mające na celu przeszkodzenie takiemu naruszeniu. Państwo przyjmujące ma prawo zastosowania w stosunku do przedstawiciela dyplomatycznego naruszającego jego ustawodawstwo następujące środki:

1. zwrócenie uwagi przedstawicielowi dyplomatycznemu na niedopuszczalność takiego postępowania;
2. złożenie protestu rządowi państwa wysyłającego, najczęściej w formie protestacyjnej, w której żąda się położenia kresu takiej działalności;
3. żądanie od państwa wysyłającego odwołania przedstawiciela dyplomatycznego;
4. uznanie przedstawiciela dyplomatycznego za persona non grata, które zobowiązuje go do opuszczenia terytorium państwa przyjmującego w ciągu określonego czasu.

Wyjątkowo można zatrzymać przedstawiciela dyplomatycznego, jeżeli popełnia on akty gwałtu lub spiskuje przeciwko państwu przyjmującemu, a w inny sposób nie da się zapobiec ujemnym skutkom takich jego działań⁸³. Zatrzymanie powinno jednakże trwać możliwie najkrócej i zatrzymany przedstawiciel dyplomatyczny powinien być odesłany do swego państwa. W żadnym wypadku nie można go sądzić i skazać.

Zachowanie się przedstawiciela dyplomatycznego niezgodne z omawianym obowiązkiem stanowi naruszenie zasad prawa międzynarodowego, a w szczególności art. 41 konwencji wiedeńskiej o stosunkach dyplomatycznych i może doprowadzić do zaostrzenia stosunków pomiędzy państwem wysyłającym a państwem przyjmującym. Z przeprowadzonych wywodów widać, jak ważny dla stosunków międzynarodowych jest obowiązek przedstawiciela dyplomatycznego przestrzegania ustawodawstwa państwa przyjmującego.

DEVOIR DE L'AGENT DIPLOMATIQUE D'OBSERVER LA LÉGISLATION DE L'ÉTAT L'ACCREDITAIRE

R é s u m é

Un important devoir du l'agent diplomatique à l'égard de l'état dont le gouvernement l'a accrédité c'est d'observer la législation de cet état. Il existe dans le droit international un principe généralement accepté, mentionné dans

⁸² Ph. Cahier, op. cit., s. 197.

⁸³ H. Grotius, *O prawie wojny i pokoju trzy księgi*, tłum. R. Bierzanka, t. II, Warszawa 1957, s. 29; E. Vattel, op. cit., t. II, s. 372—373; Ch. Calvo, *Dictionnaire de droit international public et privé*, t. I, Paris 1885, s. 26; E. Nys, *Le droit international public*, t. II, Paris 1904, s. 422; C. Hurst, op. cit., s. 218—218; J. Makowski, op. cit., s. 93; E. Satow, op. cit., s. 181; L. Oppenheim, op. cit., s. 791.

l'art. 41 § 1 de la convention de Vienne de 1961, sur les relations diplomatiques, dont la teneur exige que l'agent diplomatique se conforme à la législation de l'état qui l'accrédite. Les avis des auteurs traitant ce problème diffèrent quant aux questions suivantes: 1) l'agent diplomatique est-il soumis à la législation de l'état qui l'accrédite ou bien a-t-il devoir de s'y conformer, 2) quelle est la sphère de la dite conformité, c'est à dire, a-t-il le devoir de se conformer à la totalité de ces lois, ou uniquement à certains domaines de cette législation.

Il semble que l'opinion de ces auteurs qui affirment que l'agent diplomatique est soumis à la législation de l'état accréditaire, n'est pas juste, car la soumission aux règlements législatifs assume que, en cas où ils seraient enfreints, la personne donnée qui en serait fautive, serait passible de mesures de répression. Quant à l'agent diplomatique on ne peut, en tel cas, lui administrer des mesures répressives normales, car les règlements législatifs sont à son égard des *leges imperfectae*. Ce qui ne veut pas dire, qu'il n'ait pas le devoir de se conformer scrupuleusement à cette législation.

Si nous passons à la sphère d'observance de la législation du dit pays, la convention de Vienne, dans l'art. 41 § 1 prévoit que „Sans préjudice de leur privilèges et immunités, toutes les personnes qui bénéficient ces privilèges et immunités ont le devoir de respecter les lois et règlement de l'Etat accréditaire". Par contre l'art. 33 de cette convention prévoit que l'agent diplomatique est, pour ce qui est des services rendus à l'Etat, accréditant, exempté des dispositions de sécurité sociale qui peuvent être en vigueur dans l'Etat accréditaire.

Pour conclure l'auteur constate que l'agent diplomatique a le devoir d'observer scrupuleusement tous les règlements législatifs du pays qui l'accrédite à l'exception de ceux dont il a été dispensé par égard à ses fonctions. Ces règlements sont d'un domaine qui prévoit expressément qu'il ne concerne pas les agents diplomatiques.